

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: Barna Jónás.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györy Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Kiadványaink érdekében. Irta: Klingenberg I. — Válasz. Irta Barna Jónás. A következetesség szerepe, fontossága és hivatása a nevelésben. Irta: Fejér Lipót. — Egyesületi élet. — Levelezés. — Könyvismertetés. — Temető. Irta Dr. Vajda Béla. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés.

Kiadványaink érdekében.

Közel egy éve annak, hogy egyesületünk nagyválasztmánya véglegesen határozott az egyesületi olvasókönyvekre nézve. Az 1898. évben hozott közgyűlési határozat alapján kimondotta t. i., hogy a Radó-féle olvasókönyvek mellett még olyanokat is ad ki, melyek a magyar zsidó tanítóság többségének kívánalmait kielégíteni hivatva lesznek. A magyar zsidó tanítóság pedig azt kívánja: 1. Hogy az olvasókönyv olyan anyagot tartalmazzon, mely a zsenge koru tanulók szellemi képességének, azaz eszmei és érzelmi világának teljesen megfelel. 2. Hogy az, a mit a gyermek tanul, nyelvezetre nézve könnyen megérthető és felfogható legyen.

Igen, ezt kívánjuk mi első sorban s minthogy a Radó-féle olvasókönyvek ebben a tekintetben — sajna — nem elégítettek ki bennünket, azért határoztuk el magunkat, ámbár nagy anyagi áldozatok árán, hogy más, a célnak teljesen megfelelő olvasókönyveket adunk ki.

A közbizodalom Barna Jónás úrban egyesült, őt bizta meg tehát a nagyválasztmány, hogy szerkeszsze meg azokat úgy, a hogy a nagy többség kívánja, akarja. Meg vagyok győződve, hogy serényen dolgozott Barna barátunk ebben az ügyben s így felteszem nemcsak én, hanem felteszi országszerte minden érdekelt tanítótárs is, hogy a munka, legalább nagy részben, már elkészült is és hogy legközelebb sajtó alá kerül azért, hogy a legközelebbi tanévben idejekorán megrendelhető legyen.

Midőn tehát ezt a stádiumot megérkezettnek találom, két fontos dologra szeretném úgy a szerkesztő úrnak, valamint az egyesületi elnök úrnak figyelmét tisztelettel felhívni. Az első dolog az, hogy jól gondolják meg, minő felelősséggel jár az új olvasókönyveknek kiadása. Nagyon tanácsos, hogy evvel a felelősséggel ne terheljék egyedül magukat, hanem osszák meg azt a nagy választmánnyal.

Meghiszem, hogy a könyveket, mielőtt sajtó alá adják, kiadják egy hivatott bíráló-bizottságnak, hogy az, annak elbírálása után terjeszsze be vélemény-

nyezését a választmányhoz, hogy ennek alapján a kiadásra nézve is intézkedhessék.

Ez azonban, nézetem szerint, még sem elég. Gondolják meg az egyesület vezérférfiai azt, hogy annak idején Radó úrban, mint kiváló paedagogusban is megbíztak, az általa készült kéziratokat is fölülbirálta egy *illetékes* bírálóbizottság, mégis egész vihar keletkezett, midőn az első könyvet kinyomatva, az 1880-ban tartott közgyűlésnek bemutatták. S az elégtelenség egyre tartott egész az utolsó közgyűlésig — 1898-ig — midőn az a szóban forgó olvasókönyveknek kiadását elhatározta. Hogy ez a kalamitás meg ne ismétlődjék, nézetem szerint szükséges, hogy ne csak a bíráló-bizottság véleményezése kerüljön a nagyválasztmány elé, hanem a *kézirat is*. Igaz, hogy egy rövid ülés tartama alatt nem alkothatnak az összes tagok képet maguknak a könyvek jóságáról vagy czélszerűségéről; de jó vagy rossz impressziót mégis nyernek és ennek hatása alatt inkább foglalhatnak állást az előterjesztéssel szemben és határozhatnak úgy, a mint az ügy és az egyesület érdeke azt megkívánja.

Azért kérem a szerkesztő urat és az elnökséget, hogy osszák meg a felelősséget a nagyválasztmánynyal az által, hogy a könyveknek kinyomatása előtt terjeszszék a kéziratot a bírálóbizottság jelentésével együtt a nagyválasztmány elé és csak azután fogjanak a végleges intézkedéshez. A másik dolog, a mire az urak flgyelmét fel akarom hívni, a bibliai történetnek tanítása.

Évek óta *ezt* úgy tanítjuk, hogy a Radó-féle olvasókönyvből merítjük és tárgyaljuk annak az anyagát s ámbár nehézkes nyelvezeten vannak az illető olvasmányok írva és rendkívül terjedelmes azoknak kerete, mégis tapintatos feldolgozás folytán — eredményt értünk el.

Az új olvasókönyvek más, az ugynevezett *utilitás elvén* készülvén, — mint mondják — bibliai olvasmányokat nem tartalmazhatnak, s így bibliai történetet a gyermekek azokból nem tanulhatnak.

Ez a felfogás nem helyes. Mert van arra precedens, hogy az ilyen irányu olvasókönyvek igen is tartalmaznak bibliai olvasmányokat. Ilyenek a Jötting-féle olvasókönyvek Németországban, melyek a legutóbbi kiadásban bibliai olvasmányokat is nyújtanak a tanításra és tanulásra.

Legyen tehát a mi új olvasókönyveinkben is olyan szakasz, amely hitéleti ismereteket nyújt. Ez úgy elméleti, valamint gyakorlati szempontból rendkívül előnyös lesz a könyv érdemére és — a mi nagyon fontos dolog — a könyv kelendőségére nézve is, feltéve azonban, hogy a szerkesztő úr, valamint a közreműködő faktorok megmaradjanak álláspontjuk mellett, hogy az új olvasókönyvbe nem kell a „biblia“, mert ellenkezik az irány elveivel: abban az esetben is okvetlen szükséges, hogy az olvasókönyvekkel *egyidejűleg* bibliai történeti könyv adassék ki a tanulók számára, különben — nagyon tartok tőle — kudarcot fogunk vallani az új kiadványokkal. A bibliai történet könnyű, azaz a gyermek felfogásához mért (nem bibliai) nyelvezeten írt és rövidre foglalt olvasmányokat és a liturgia ismertetéséhez szükséges vázlatos anyagot nyújtson. Ez a könyv nézetem szerint rendkívül fontos, ha azt akarjuk, hogy az új olvasókönyveket tömegesebben rendeljék meg. Annak *rövid idő alatt* leendő megírása nehézségekbe nem fog ütközni. Van az egyesületben elég ügyes és

munkabíró ember. Tessék azokat a hozandó választmányi határozat alapján egyenesen a művecske (3 kis füzetke) megírásával megbizni és — az ügy rendben lesz.

Nem beszélek önérdékből, azt elhiheti mindenki, a ki ismer. — Csak az egyesület ügyének kívánok szószólója lenni és a netán bekövetkező kellemtelen következményektől megóvni. Csupán azért irtam e sorokat.

Pécs, 1900. február 25.

Klingenberg J.

V á l a s z.

Bárha utolsó órában érkezett hozzánk t. munkatársunk felszólalása, megváltoztattuk lapunknak már kész beosztását, mert a cikknek tulajdonított fontosságnál, valamint írójának erkölcsi súlyánál fogva közlését már e számban szükségesnek tartottuk és közöljük első helyen, hogy annál inkább rátereljük olvasóink figyelmét. Másrésztől azonban nem hagyhatjuk hozzászólás nélkül az elmondottakat, mert hallgatásunk nyugtalanságot kelthetne a tanítóság egyes köreiből, sőt tekintve, hogy Klingenberg barátunk a bíráló-bizottság tagja — némi félremagyarázásokra is okul szolgálhatnának sorai. Kijelentjük tehát mindenek előtt, hogy a vidéki bíráló-bizottság tagjai közül senki s így Kl. sem látott még egyetlen fejezetet sem Olvasókönyveinkből és így azokról sem neki, sem másnak — a budapesti bíráló tagokon kívül — sem jó, sem rossz véleménye nem lehet.

Tisztelt barátunk igen helyesen sejt, hogy a munka rendes időre elkészült és számításunk szerint már ez év május közepe táján a zsidó tanítóság kezei között lesz, mely akkor közvetlen véleményt alkothat magának a munka értékéről.

Mindenesetre sajnáljuk azonban, hogy Kl. barátunk hónapokkal ezelőtt nem tette lapunkban szóvá cikkében kifejtett aggodalmait, mert akkor talán módot találhattunk volna ezen aggályok elosztására. Nem azon aggályokat értjük, hogy vajjon bir-e „Barna úr“ 1900-ban azon kvalitásokkal, melyekkel Radó „mint kiváló paedagogus is“ birt 1878-ban, mert hát erre nézve a magyar közmondás áll: „Kinek a pap, kinek a papné“ De bizonyos insequentiát látunk abban, hogy mert Radó úr olvasókönyvei ellen már megjelenésök alkalmával „egész vihar keletkezett“, azért most Barna kéziratának megvizsgálására az egész nagyválasztmányt hívjuk meg Budapestre. Bocsánatot kérünk, de ilyet mi még nem hallottunk! A nagyválasztmány 50—60 szakértő tanfőrből áll és ha igaz a közmondás, hogy „sok szakács elsózta a levest“, mennyivel igazabb az, hogy 60 szakfőri elágazó véleménye mellett bármily jeles munka tönkre silányíthatná. De különben is sem nem helyes, sem nem jogos Kl. barátunk ebbeli követelése.

A nagyválasztmány annak idején megbízatást adván a szerzőnek, kellő előrelátással az elbírálás módjáról is gondoskodott és a központi választmány épen az ügy érdekében nem lesz hajlandó a nagygyűlés által hozott határozatot megmásítani akkor, midőn más irányu intézkedés az immár kész munka teljes felforgatását vonhatná maga után. Hiszen vegyük csak a bibliai olvasmányok kérdését. Kl. szerint ezen olvasmányok szükségesek volnának már csak azért is, hogy a bibliai történet kézikönyvét pótolják, miglen szerintünk ezen szempont egy olvasókönyv szerkesztésénél annyira alárendelt, hogy miatta az olvasókönyvhöz fűzött általános érdekeket mellőzni nem lehet. Nem mondjuk mi, hogy a mennyiben egyik-másik része a bibliai történeteknek kiválóan alkalmas a gyermek erkölcsi életrendjének és életvilágának irányítására, ne vétessenek fel az olvasókönyvbe, csak azért, mert bibliai történetek, ilyenek is, de azt mondtuk és mondjuk ma is, hogy a bibliai történet csak azért,

mert bibliai történet, nem szükséges, hogy pragmatikus sorrendben az olvasókönyvekben tárgyalassék akkor, mikor részben az eredeti szöveg után, részint a hittanítással kapcsolatosan úgy is megtanulják gyermekeink. De hiszen sok egyéb paedagogiai ok is ellene szól, hogy a bibliai történetek pragmatikusan tárgyalassanak olvasókönyveinkben s csak azért nem térünk ki ezen fontos elvek fejtegetésére, mert részünkről ez alkalommal ezen eljárásunknak tendenciózus színezetet imputálhatnának.

Nem vagyunk azonban ellene annak hogy a nagy választmány egybehivassék, az olvasókönyvekkel kapcsolatos *administrationalis eljárás* nem kevésbé fontos megállapítása végett. Alkalom kínálkozik reá még más is. Most fogjuk megünnepelni *Ózer Zsigmond* negyven éves szolgálati jubileumát. Mi természetesebb, mint hogy a nagyválasztmány is jelen legyen ezen ünnepélyes aktuson, hogy így egyesületünk minél fényesebben kifejezhesse háláját azon férfiu iránt, ki évek során át mint pénztáros szolgálta közügyeinket és kit a tanítóóság közbizalma az elnöki székbe emelt és lapunk szerkesztésével is megbízott. Ez alkalomra *Nagy József* is meghívható volna, hogy mint az osztatlan népiskolák tantervének előadója megbízatásának eleget tehessen. A bibliai történet kiadását mi is elodázhatatlanul szükségesnek tartjuk, de midőn mi ily módon a nagyválasztmány egybehívását helyesljük, ezer bocsánatot kérünk gonoszágunkért, ha azt hiszszük, *hogy ennek egybehívása a kívánatos de bevallani restelt cél, gyenge megokolása pedig: az olvasókönyvek kéziratának megrostálása.*

Barna Jónás.

A következetesség szerepe, fontossága és hivatása a nevelésben.

Fichte, jeles bölcész mondja: „Az embert a nevelés teszi emberré.“ Ha figyelembe vesszük azon nehéz feladatot, melyet a nevelésnek kell betölteni, ha végigtekintünk azon számtalan akadályon, melylyel a nevelésnek célja eléréséig meg kell küzdenie, úgy el kell ismernünk, hogy a nevelést bizonytalan eshetőségekre biznunk nem szabad, mert a helyes nevelés *bizonyos előre megállapított elvek szerint intézendő.*

A helyes vagy helytelen nevelési alapelvek felállításától, követésétől függ a nevelés helyes vagy helytelen iránya, a helyes vagy helytelen elvek követésétől függnek a kivitel nehézségei s az eredmény árny- és fényoldalai.

A nevelés irányadó elvei jellemezni fogják a gyermeket egész életén keresztül, a nevelés tehát a legfontosabb rugója a világ rendjének. A minő fontos, ép oly nehéz, a milyen nemes, ép oly nagy horderejü a nevelő tisztje és nagyon helyesen mondja Taulov: „*Kit a nevelés és tanítás kérdése nem érdekel, az általában még az élet komolyságát sem fogta fel, az még álmodzik, még játszik az étellel, az önző ember, ki felebarátjával együtt nem tud érezni.*“

A nevelés fontos, mert hivatva van az embert istenfélelemre, felebaráti tiszteletre, munka- és rendszerszeretetre szoktatni, hivatva van őt azon magas polczra emelni, hová a teremtés ura kívánja, mert a *természet ura az ember*, melyet a régi bölcsek joggal kis világnak neveztek, a legmagasztosabb, legdicsőbb rendeltetést nyert, mely rendeltetés ki van fejezve a magasztos, isteni szóval: *légy ura a természetnek.*

A nevelés hivatása az embert testileg és szellemileg kifejleszteni, *a test és lélek közt uralkodó diszharmoniót összhangzásba hozni*, hivatva van az embert a társadalom tagjává tenni, benne ama nemes csirát kifejleszteni, mely a saját érdekét a közjónak feláldozni tudja, hivatva van belé oltani ama nemes,

magasztos érzetet, mely őt az életben boldoggá és megelégedetté tegye, mely képesítse az élet viszontagságaiban, kemény szirt gyanánt megállani helyét.

Nehéz a nevelés azért, mert az emberi kedély, az emberi szellem mértéke, az ember gondolkodásának menete, melyek mindannyian a nevelésnek fontos tényezői, örök titkok előttünk; titkok, melyeknek lényegét, mert önmagunk is gyarlók vagyunk, kikutatni nem tudjuk; nehéz azért is, mert nem tudjuk számításba venni azon körülményeket, melyek a nevelendő egyénre hatnak és melyek képesek mindazt halomra dönteni egy perc alatt, mit a nevelő évek hosszú során át gondosan épített.

Ha mi emberek már a természettől társadalmi életre vagyunk utalva, úgy nevelésünk által ezen egyesülés közös művébe beillőt kell teremtenünk. Hogy pedig az erkölcsi alapon nyugvó társadalom részére alkalmas tagokat nevelhessünk, a nevelés feladata, hogy testileg ép gyermekeinkbe erkölcsös érzelmeket és józan gondolkodást oltunk. Ez annyival inkább szükséges, mivel az *erkölcsi alapelveket* jól átértve, tudni fogjuk, hogy az emberi élet melyik korában milyen erkölcsi cselekvést várhatunk a gyermektől s ezekhez alkalmazkodva a nevelés módozata is józanabb és célirányosabb lesz.

A nevelésnél tapasztaljuk, hogy a gyermek cselekvése a következő 4 főmomentumban nyilatkozik, u. m. *érzet, indulat, akarat és tényleges cselekvésben*.

A gyermek öntudatának hajnalán, midőn legelső játékszerét: csörgőjét fölemelve, azt öntudatosan hangoztatja, vagy később, ha ébredő képzeletét a játékhoz köti, hol lelki és testi erőinek egyesítésével művet teremt; ha egy darab követ, széket stb. tovább vihet; ha kis pajtását földhöz vághatja, ha a kocsira vagy fára felmászhat, követ hajigálhat — ezen képesség, t. i. érezve, hogy ő mindent megtenni képes — mindannyiszor nemcsak örömmel tölti el, de ösztönzi is nagyobb dolgok véghezvitelére. Új siker újabbra készíti, úgy, hogy éppen ezen benső sarkalás következtében egy perczig sem maradhat nyugodtan, *mert neki tenni, a nagyobbak működését játszva utánoznia kell*.

Ha a gyermek fáradhatlan és kitartó játékában, ha többször belefog valamely erejét túlhaladó tárgy tovamosztatásába s csak tehetetlenségéről meggyőzve fordul mások segélyéhez *ezt ő éppen a képesség érzete és nem az önbizalom hatása alatt teszi*.

Ily esetben ne tiltsuk el a gyermeket a megkezdett munkájától és nemcsak nem szabad elleneznünk ilyenmű kísérleteit, sőt ha azok talán szervezeti vagy más bajok miatt elmaradnának, akkor első sorban irányozzuk figyelmünket az akadályok megvizsgálására s avatkozzunk játékaiba, hogy képességükhöz mértén alkalmat szolgáltatassunk neki ebbeli kezdeményezésre.

Ha józan utmutatásaink kifejtőleg vezetik, nem fogja a játékot abba hagyni; sőt megkedvel bennünket, a mint ezt gyermekeinknél gyakorlatilag tapasztaljuk.

Ellenesetben nem ismerkedhetik meg a *hatalmasság érzetével* és bizonyára felnőtt korában sem vállalkozhatik nagy tettekre, mert hiányzik cselekedetének rugója — *a hatalmasság érzete*.

A gyermek tehát fejlődésének első fokán a hatalmasság érzete által vezettetik; ilyené kíván ő lenni, nem tekintve arra, vajjon célja elérésére jó vagy rossz eszközt választ-e?

Fokról-fokra fejleszszük a gyermek *hatalmassági érzetét*, hogy egész életének munkakedvét megvethessük s ha játékát csak azért összetöri, hogy megpróbálja vajjon elég *hatalmas-e azt eltörni*, vagy azon bizonyos más alakot létrehozni — ez esetben legyünk következetesek és ne *pacskoljuk be kezeit*, hanem tudjuk ezt be *az érzet hatalmasságának*.

A munka minden dolognak velejét képezvén, minden működésnek eredménye nagyrészt ettől függ, kell tehát, hogy a családi nevelés főgondját erre

fordítsa s itt nemcsak a *példának*, hanem a *következetes szoktatásnak* is közre kell működnie.

A gyermekkel korán meg kell kedveltetni a munkát s gyakorlatilag is azon alapigazságra vezessük, hogy minden javunk csak a munka gyümölcse.

De a száraz elmélkedés vagy követelés itt sem vezet célhoz, a fő itt is az, hogy példával járuljunk a gyermek elé és következetesen arról győződjük meg, hogy az ember hivatása a folytonos munkálkodás, mert ha ezt nem tesszük az eredmény káros, amennyiben a gyermek a henyélés veszélyes örvényébe vezettedik.

Csak munkás szülő avagy nevelő követelheti gyermekétől a munkásságot, de a gyermektől követelni, hogy munkálkodjék, míg mi magunk henyélünk, nemcsak *következetlenség*, hanem *esztelenség* is.

Az érzet hatalmassága mellett a gyermeknél csakhamar föllép az indulat viszonyossága is, melynek hatalma alatt tőle még bizonyos cselekedetet várhatunk. Játsszótársát, ha játékát nem bántja, hanem játékát elősegíti — szereti — ellenkező esetben gyűlöli. *Mindent, a mi olyan mint az övé becsesnek; ellenben a mi nem olyan, mint az övé, — értéktelennek tart.*

A ki kedves játékszer, vagy szerinte szép ruhát vesz neki, azt szereti; *de gyűlöli azt, a ki ételét csak megkóstolja.*

Ezen korban nála az érzelmek gyorsan változnak és semmi állandósággal nem bírnak, pl. egyik pillanatban új játékszer adva a gyermek kezébe, hozzád simul, átölel; a másik perczen vedd el tőle, már elkedvetlenkedik, haragszik reád.

Szeret, ha megszeretteted vele magadat, s gyűlöl, ha ellenszenvére adsz alkalmat. A szülők, testvérek s idegenek iránti kötelesség nála *a viszonyosság fogalmából származik.*

A viszonyosság alapján hajlama van én-jét is előtérbe állítani s megvárja, hogyha ő édes anyját a tőle nyert jóért megölelte, megcsókolta, hasonlóképp az anyja is legalább czirogassa meg — midőn valamit kedvére tesz.

Ekként az indulat viszonyosságát nemcsak édes anyjánál, hanem saját személyénél is értékesíteni *kívánja.*

A gyermek ily esetben *következetes* s ha nem méltányoljuk képességét, vagy kimutatott szorgalmát, úgy ellenszenves lesz irántuk, sőt folytonosan azt tapasztalva, *megölel benne a mások iránt érzett szeretet csiráját*, ellen esetben pedig könnyen el is kényeztetheted, *követelőve teheted, ha jó tetteiért túlságosan dicséred, vagy dicséretet mondasz ott, hol a cselekedet csak a kötelességnek kifolyását képezi.*

Legyen általános elvünk az, hogy *óvatos következtetéssel* kell lennünk úgy a dicséret, valamint a rosszalás kifejezésénél.

Ismertessük meg vele korán rossz indulatainak, mint: harag, bosszu, káröröm, elragadtatás úgy pillanatnyi, valamint a későbbi korára kiható káros következményeit.

Az erkölcsi nevelés egyrésztől oktatásból áll, vagyis a gyermek ítélő képességének kifejtéséből, mert csak ez által tudja felfogni a tárgyaknak s cselekedeteknek viszonylagos becsét; másrésztől pedig szoktatásból, vagyis a cselekvés alapját képező hajlamoknak, melyek az érzések ismétléséből állanak elő, a nevelés célja szerint idomítani. A hajlamok irányzására befolyó törekvésünket — *fegyelmezésnek nevezzük*, s ennek általános szabálya az, hogy *természeteszerű legyen, az az a büntetés a kihágással következetes legyen.*

Következetes pedig a büntetés: 1) *Ha a büntetés a kihágás kikerülhetlen következménye*; 2) *ha csak akkora a mennyi a rossz hajlam meggátlására elegendő*; 3) *ha a büntetés a tettet nyomban követi s az egyenmii kihágást mindig ugyanazon büntetéssel lakoltatjuk.*

A nevelő kötelessége, hogy növendékei saját tetteiknek *természetes következményeit*, mint *természetes visszahatást* tapasztalhassák. A természetes fegyelem által utóvégre helyes fogalmat szerez a gyermek *az ok és okozatról*, megtanulja, *hogyminden tettének mi a következménye*. Saját tapasztalat árán tanulja meg, mi a bűn s büntetés közt a természetes összefüggés.

Nagy hatása van a gyermekre különösen nevelője s környezete példája is, minthogy ezekhez rokonszenve köti, azokat szereti utánozni. Arra kellene tehát törekedni, *hogya gyermek mindig csak jó és nemes példát lásson, aljasat pedig soha*.

Szoktassuk arra, hogy magát megismerje, saját tetteit megfigyelje, s saját kárán okulni tudjon. E végre jó néha föltett szándékát eszébe juttatni, biztatni, tevékenységre ösztönözni.

A nevelésnek leghathatósabb eszközei; a *szeretet, oktatás és példa*.

„A példa vonz“, tartja a példabeszéd. Br. Eötvös József mondja: „*A nagy férfi, kit a gyermek bámul, a gyermeknél egyszersmind példa, mely után törekszik, remény, melynél szive feldobog, ez teszi boldogságát.*“

A példa neveli a gyermeket, legyünk ezért a példaadásban következetesek mert a mit a gyermek környezetében lát, a mit tapasztal, beszívárogo kedélyébe, megragadja lelkét, átalakítja egész lényét s utánzásra kényszeríti cselekvő képességét.

Oktassuk, tanítsuk a gyermeket, ismertessük meg vele az erény és erkölcs főbb szabályait, de mi magunk is legyünk a gyermek előtt a tiszta, a szeplőtlen jellem mintaképe, mely után a gyermek életét irányozhassa.

A nagy és nemes jellemű férfiakat, honleányokat és hazafiakat hű életképekben mutassuk be a gyermeknek. A napi események szép és nemes tetteit elismerésben, az aljasokat pedig elítélésben részesítsük, mert ezen úton a gyermek az erkölcsös és humánus életet *gyakorlatilag ismeri meg*.

Erényre a gyermeket nem lehet tanítani, hanem arra szoktatni kell. Minden nevelés szoktatás; de a szoktatás gyakorlaton alapszik.

Hogy pedig a gyermeknél az erény másodikké természeté váljék, a nevelés fő törvényével, az engedelmessegre való szoktatással kell kezdeni, de nem azon föltétlen vak, szolgáló engedelmessegre, mely a gyermeket akarat nélküli eszközzé, remegő rabszolgává alacsonyítja, s a nevelőt kegyetlen zsarnokká teszi, hanem arra, mely az erkölcsi törvények keretén belül rejlik, s *melynek a gyermek szívesen aláveti magát*.

A valódi engedelmesseg egyedüli forrása a nevelő *erkölcsi következetességében rejlik*.

(Folytatása következik.)

EGYESÜLETI ÉLET.

A központi választmány f. évi február hó 3-án tartott üléséről a következőket jelentjük:

I.

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Barna Jónás, Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Erdős Jakab (Bajáról), Győri Adolf, Kertész Ármin, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Maislis Ferencz, Mendl Lajos, Ózer Zsigmond, Révai Miksa, Reif Jakab és Wolf Ármin. Bató J. Lipót kimentette távollétét.

1. A múlt évi december hó 23-án tartott ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után elnök szomorú jelentést tesz Dr. Löwinger Mór, egyesületünk tiszteletbeli tagjának a nyitrai izr. iskolaszéki nagy érdemű elnö-

kének, valamint Weinberger Józsefnek volt n.-bicsói tanítónak az egyesületnek hosszú éveken át volt rendes tagnak elhalálozásáról.

A választmány részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

2. Elnök és az árvabizottság előterjesztése alapján a választmány a következő segélyek és ösztöndíjak kiadását határozza el:

a) Kuthi Zsigmond, debreczeni iskolaigaztó részére, tekintettel a felekezeti irodalom terén kifejtett tevékenységére, valamint arra, hogy megrongált egészségének helyreállítása végett igen költséges klimatikus gyógyhelyre kellett utaznia, a Lőw Lipót-féle ösztöndíj-alapítvány utolsó három évi kamatait 120 koronát.

b) Az árvaalap jövedelméből a következő tanító-árváknak 100—100 koronát szavazott:

Néhai dr. *Bak Izrael* árvájának, néhai *Gerlóczi Gyula* volt bajai tanító árvájának, néhai *Löwinger Bertalan* volt hevesi tanító árvájának, néhai *Löwinger Mór* volt sásvári tanító árvájának, néhai *Stern Izidor* volt sásdi tanító árvájának, néhai *Schwarcz Miksa* volt belcsői tanító gyermekének, néhai *Rosenstein Adolf* volt b.-gyarmati tanító árvájának, néhai *Weber Soma* volt bpesti hitoktató gyermekének és végre *Reif Jakab* alelnök nevét viselő alapítványból néhai *Friedl József* volt szikszói tanító árvái részére.

c) A Lederer Ábrahám-alapítványból 100 koronát, melyhez Lederer Ábrahám még husz koronát adományozott Redlich Mór boldogasszonyi tanítónak egy bécsi kórházban gyógykezelés alatt betegen fekvő leánya részére.

d) A Lederer Ábrahám-féle ösztöndíjért folyamodó tizenkét tanító közül a választmány még öt kérvényezőnek 50—50 koronát szavazott meg ösztöndíj címen és pedig: Schächter Áron győri tanító fiának, Anhaltzer Jakab n.-sz.-miklósi tanító fiának, Weisz Samu szakolczai tanító fiának, Serlegi Márk csurgói tanító fiának és Szögyi G. Vilmos győri tanító fiának, valamennyinek tanulmányi ösztöndíj címen; hét folyamodónak a kérvénye alap hiánya miatt nem volt tekintetbe vehető.

e) A Jókai Mór alapítványi ösztöndíj elnyeréseért folyamodó 12 tanító közül a választmány az alapítólevél szabályai szerint három kérvényt terjesztett fel méltóságos Dr. Jókai Mór úrnak döntés végett és pedig Berger Mór bolesói, Ehrenthal Mór n.-szombati és Weisz Samu szakolczai tanító kérvényét. *)

f) Özvegy Weinberger Józsefné részére az alapszabályszerinti 400 koronát mint özvegyi segélyt engedélyezi, minthogy elhalálozott férje az egyesületnek rendes tagja volt.

g) Betegsegély címen engedélyezett a választmány két rendes tag részére 90 koronát; két tanító részére, a ki nem tagja az egyesületnek, 30 koronát.

h) Elnök által rövid uton sürgős esetben 2 rendes tagnak adott 70 koronát és kisebb tételekben folyósított segélyeket, összesen 43 koronát a választmány jóváhagyásával látja el.

i) A Lengyel-Klingenberg Johanna nevére kezelt alapítvány esedékes kamatai az alapítólevél értelmében Sevát hó 9. napján egy árvaleánynak adott ki Tatán, Herzfeld Jakab vál. tag szives közvetítésével. Tudomásul szolgál.

3. Az új olvasókönyvek ügyében elnök jelenti, hogy az első rész a II. osztály számára elkészült és hogy a kézirat már bírálat alatt van; a szerkesztő jelenti, hogy a következő részek is rövid idő alatt elkészülnek majd. Ezen olvasókönyvek kinyomatása ügyében a tárgyalás a kiadói céggel folyamatban van.

4. Elnök jelenti, hogy osztatlan népiskolai tanterv ügyében kibocsátott felhívásra a határidő lejártáig összesen 4 tanítótól érkezett írásbeli véleményezés,

*) Dr. Jókai Mór úr a pályadíjat Berger Mór úrnak Bolesón ítélte oda. Levelét közöljük.

melyet az elnökség Nagy Józsefnek küldött el tanulmányozás és jelentéstétel végett. Tudomásul szolgál.

5. Elnök jelenti, hogy Dallós Mór Budapesten működő rendes tag arról értesítette az elnökséget, hogy az egyesület kötelékéből kilép, anélkül, hogy ezen elhatározásának okát is írta volna.

A választmány Dallós Mór kilépését tudomásul veszi.

6. Több rendes tagnak engedélyezi a választmány a tagdíjak lefizetésére kért halasztási időt.

7. Titkár jelenti, hogy *Blau Miksa* úr, volt tanító és jelenleg tekintélyes kereskedő Vácson, évi tíz korona járulékkal az egyesület pártoló tagjai sorába lépett.

Örvendétes tudomásul szolgál.

8. Az egyesület kötelékébe mint rendes tag Fejér Adolf Verebélyen működő tanító (31 éves) vétetik fel szabályszerűen.

A tagok pótkimutatását a jövő számban hozzuk, szintugy az évi zárszámadásokat.

Folyó évi február hóban tagsági díjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

	Korona		Korona
Dr. Goldberg Rafael, Budapest	10	Izr. hitközség, Szeged	10
Hirsch Adolf, Budapest	10	Izr. hitközség, Székesfehérvár	10
Glück Tivadar, Budapest	10	Izr. nőegylet, Trencsén	10

b) Rendes tagok:

	Hátralék	F. é.		Hátralék	F. é.
	Kor.	Kor.		Kor.	Kor.
Bein Károly, Budapest	8	—	Oesterreicher Lázár, Pozsony	6	—
Csukási Fülöp, „	4	—	Rausnitz Jakab, Babócsa	—	8
Dóri S. Zsigmond, Nagy-Becskerek	8	—	Rosner Mózes, M.-Sziget	—	2
Fleischmann Izrael, Zsámbék	8	—	Schön József, Budapest	10	—
Földesi Joákim, Budapest	—	8	Sebők Károly, Abád-Zalók	4	—
Goldberger J., Tolcsva	4	—	Szabó Lipót, Szécsény	4	—
Klein Ármin, Uj-Kécske	—	8	Szűcs Jenő, Budapest	4	—
Klein Sámuel, Ungvár	4	—	Weinberger József, N.-Bittse	10	6
Kondor József, N.-Kanizsa	8	—	Weisz Lipót, Miskolcz	12	—
Lówy Gyula, Ács	8	—	Wetzler Samu, Budapest	8	—

Báreza-gyűjtés.

Engel Adolf, Budapest	26.—	korona
Gerő Ignác, N.-Szombat	6.—	„
Stark Mór, Szemcz	50.—	„
Lipscher Jakab, Zsámbék	1.70	„
Lengyel Samu, Homonna	6.—	„

Adomány.

Csetei Herzog Péter, neje elhunytá alkalmából

500 korona.

Gyűjtés az árva-alap javára.

	Korona		Koron
Tanestület Baján, az ifjúság színi-előadás jövedelméből	200	„Jobb kéz“, Budapest	10
Krausz Vilmos galánthai gyűjtése, Levitus Adolf estélyén	2	Jánoši Engel Adolf Fiai Pécs, Klígenberg úr révén	40
Gerő Ignác, N.-Szombat	1	Stark Mór. Mohol, egy gyermek-színi-előadás jövedelmének 10%/o	14
Ehrenthal Mór,	1		
Budapest, 1900. febr. 25-én.			Összesen 268

Pénzküldemények az egyesület részére ezentúl új címekre, VI. ker., Eötvös-utca 6. sz. alá címzendők.

Györi Adolf,
pénztáros.

LÉVELEZÉS.

(Levél a szerkesztőhöz.)

Uram!

Nem tudnék a jelen írásomnak jobb formát adni, mint az Önhöz szóló levél alakját. Mert amit mondandó vagyok, merem hinni, közérdekű ugyan, de azért az alkalmat Ön szolgáltatta azzal a „Megjegyzés“-sel, melylyel az Izr. Tanügyi Értesítő mult havi számában nekem kedveskedett. Lám, én azt gondoltam, hogy a köznek beszélek és ime Ön mélyen leszállította szavaim értékét, mely amolyan személyes ügyet csinált belőle! már pedig — engedje meg, szerkesztő uram — sem Ön, sem én, nem vagyunk elég nagyok arra, hogy az izr. *tanítóegyesület hivatalos közlönyét magánügyeink lebonyolítására használjuk fel*. Ön természetesen szerkesztői felségjogaiba való illetéktelen beavatkozásnak fogja tekinteni e mondásomat, de minthogy ugy sem számíthatok helyeslésre, legyen szabad kijelentenem, hogy én viszont *jogos* felszólalásnak tekintsem, mihez, mint az egyesület tagjának, tán némi jogom van.

Tisztelt szerkesztő uram, én azt hiszem, hogy nekünk mindkettőnknek kissé hegyes tollunk van. Milyen szépen el szoktunk mi egymással beszélgetni, anélkül, hogy a viszálykodás ördöge közibénk férkőznék; de mihelyt írásra kerül a dolog, ime, ismételt tények tanúsítják, rögtön alaposan összekülönbözünk. Majdnem azt mondanám, hogy az élő szó hangjának bűvös ereje van mindkettőnkre, holott a tinta, a fekete tinta, méreggá és epévá válik, ha mi, Ön és én, használjuk. Pedig igazában jó és közös ügynek állunk szolgálatában mindketten: miért legyen tehát harag miközöttünk? Miért ne értsük meg egymást? Tisztázzuk a dolgot, és nem lesz harag, nem lesz félreértés közöttünk.

Én megróttam — ha szabad a rövidség kedvéért e kifejezéssel élnem — egy tanítót, mivel először azt a *tudatlanságot* árulta el, hogy nem tudja, hogy a talmud nevelési eszméit már akárhányszor tárgyalták rendszeres munkákban, másodsor azért, mivel azt az *izléstelenséget* követte el, hogy egy legujabb keletű irodalmi műből, mely egészen mással foglalkozik, magának kihalász mondatokat és azokat vásárra viszi. Ha ez nem tudatlanság és nem izléstelenség, akkor nem tudom mi az. Nagyobb tudatlanság csak az volna, ha valamelyik tanító úr a szentírás nevelési eszméit fedezné fel; nagyobb izléstelen-

ség csak az volna, ha valaki az Izr. Tanügyi Értesítő 1899. évfolyamából szedné ki a nevelési eszméket. Nem az a baj, hogy valaki a talmudot nem bírja olvasni, hanem az, hogy valaki olyannyira tájékozatlan felőle, hogy zsidó tanító létere egy véletlen, mondjuk szerencsés véletlen bekövetkezése után, a mohácsi rabí művének megjelenése után, lett csak rá figyelmes. Én képzelhetek száz meg száz tanítót, a ki Herbart műveit nem olvasta; de ha egy tanító 1900. évi januárban elárulná, hogy egy 1899-ben megjelent „Gondolatok” című műből, mely *véletlenül* nevelési gondolatokat is tárgyal, tudta meg, hogy Herbartnak a philosophusnak nevelési eszméi is voltak; ezt én határozottan tudatlanságnak bélyegezném. Amennyivel ugyanis Herbart rendszeresebb a nevelési eszmék tárgyalásában és így könnyebb róla tudomást szereznii, annyival a talmud öregebb, és zsidó tanítónak kell, hogy fogalma legyen róla. Vagy képzeljük el, valaki gondolatokat ír ki Schillerből — tudjuk, hogy ez szokás — és most már e gondolatokból állítja más valaki össze p. o. a költői eszméket! Ha valaki Platót nem bírja eredetiben vagy fordításban olvasni, akkor vegye ki Plató nevelési eszméit olyan munkából, mely *rendszeresen* foglalkozik Platóval, nem pedig egy tuczat aphorismát ezer más aphorisma közül, mert nem tudhatja, hogy a közölt ezer gondolat mellett nincs-e más ezer mely jellemzőbb, értékesebb, jelentősebb amannál! Ha pedig valaki nem is sejti, hogy egy kétévezredes munkának rendszeresen is tárgyalták már a foglalatját és az eszméit, az ilyen ember, tessék elhinni, nagyon naiv, a naiv ember pedig ne adjon tanácsokat. És ezt nem is tudományosság szempontjából mondom, mert annyira naiv még én nem vagyok, hogy egy nyilván gyakorlatlan tanítónál tudományos szempontokat keressek, hanem mondom a józan meg-gondolás szempontjából, melyet minden embertől elvárok, aki akár becses személyével, akár szellemi termékeivel, akár olvasmányainak gyümölcseivel, vagy akár csak stilus-gyakorlatával a nyilvánosság elé lép. Ennyit arról a cikkirőről, aki e megjegyzésekre okot szolgáltatott. Kijelentem, hogy én *Sebő* urat nem ismerem, nem tudtam és nem tudom most sem, hogy ki ő, mi ő és hol működik, és ennél fogva személye ellen sem ezelőtt sem most kifogásom nem lehet. Ő nem is alanya e vitatkozásnak, mert a mit ő tett, épugy tehette volna bárki más; ő tehát ez ügyben nem személy, vagy egyén, hanem symptoma, symptomája egész új generációnak, és épen azért, mivel a dolog tulmegy az egyéniség körén és a közre tartozik, azért voltam bátor az ügyet, ismétlem az ügyet és nem a személyt, e helyen szóvá tenni.

Rátérek most a másik személyre, aki ez ügyben érdekelve van. Dr. *Flesch Ármin* mohácsi rabbi urral eddig mindig csak a legbarátságosabb módon érintkeztem és nem forog fenn semmiféle néven rendezendő ok, mely által e viszony megváltozott volna. Olyannyira nem, hogy művét „Gondolatok a Talmudból” (Zenta 1899) multkori cikkem megírása idejében láttam ugyan, de nem olvastam volt. Aki e kijelentésem igazságában kételkedik, azzal nem állok szóba. Aki e kijelentésem daczára még mindig nem hiszi el azt, amit a multkor irtam, hogy e mű ellen természetesen nincs kifogásom és annak szerzőjét őszintén tisztetem, azzal sem állok szóba. Ön, szerkesztő ur, előző cikkem alapján nem ismerhette a tényállást, mert dr. **Flesch** rabbi úr munkájáról nem volt okom és nem volt alkalom nyilatkozatokat tenni, mert hiszen én csak ama tanítót bíráltam, nem pedig a rabbit. Most már tudja, hogy nem is bírálhattam, mert hisz nem is olvastam vott a szóban forgó munkát.*) Én erről a munkáról csak két dolgot említettem föl: azt, hogy a talmud nevelési

*) Azóta megkaptam a szerzőtől és olvastam is.

eszméinek a felismerésére nem alkalmas — és ezt most is fentartom — meg azt, hogy a munka ellen magában véve nincs kifogásom. Ugy hiszem, ennyit a munka olvasása nélkül is állíthattam, sőt kellett állítanom, ha nem akarom a vitát áterelni olyan térre, ahova nem tartozik, t. i. dr. Flesch munkája köré. De ha Ön, szerkesztő úr, azt hiszi, hogy a rabbit csak jezsuita módon ütöm, a tanítót pedig nyíltan, akkor pedig nagyon téved. Tíz évi írói pályára — ha ugyan pálya — tekinthetek vissza, pedig még csak 34 éves vagyok. Ütöttem én már e tíz év alatt nem egy, hanem egy tuczat rabbit, amit Ön ugyan nem tartozik tudni, de dr. Flesch úr bizonyára tudja. Nem dicsekszem ez üthetnékem tulajdonságommal, mert lehet az nagyon rossz tulajdonság*), de felemlitem azért, hogy Ön lássa, mennyire helytelenül ítélte Ön e dologban. Ebből láthatja, szerkesztő úr, hogy Ön, hacsak lapjának papírvára mögött el nem sánczolja magát, köteles a jezsuitaság vádját, melyet ellenem emelt, vagy igazolni, vagy, ha arra nem képes — és én tudom, hogy nem képes — tőlem azért bocsánatot kérni.

Látja, ilyen az én bátorságom. Én sorompóba szólítom Önt. De most nézzük az Ön bátorságát. Multkori cikkemet megírván, személyesen értekeztem Önnel a cikk kiadása miatt. Talán nem is lett volna rá szükség, hiszen jogom van ahoz, hogy egyszer-kétszer az évben felszólalhassak az Értesítőben, mely az egész Egyesületnek a lapja és nem az Öné. Talán azért sem lett volna rá szükség, mert hát Ön elég igazságkedvelő ahhoz, hogy a közérdekét szolgáló cikket kérés nélkül is kiadjon. De én mindamelllett élő szóval megbeszéltem Önnel a dolgot. Most már mi történt? Ön, alig hogy megtudta, miről van szó, először is azt kérdezte, mit szól majd hozzá a mohácsi rabbi? *Ön tehát mit sem törődik a szegény tanítóval, de a rabbit, oh a rabbit nem engedi ütni.* Olyannyira nem, hogy még azt a képzelt támadást, melyet Ön cikkemből kiolvasott, mondom, még ezt a támadást is igyekszik egy megjegyzéssel a rabbi urtól elhárítani. Lám, *ez az Ön bátorsága!* Nehogy félreértés támadjon, megjegyzem, hogy az a megjegyzésem, mely szerint dr. Flesch munkája ellen nincs kifogásom, mindjárt kezdetben benn volt a kéziratomban és nem az Ön védői álláspontjának köszöni létezését.

Hajlandó vagyok azonban föltenni, hogy Önt e védői szerepben a béke fentartásának nemes érzete vezérelte. De ha Ön békét akar, *minek köt ki énvelem?* Hiszen a dolog velejére nézve igazat ad énnekem, hogy ama cikket csak azért adta ki, hogy a jóakaratot, a törekvést respektálja. Sőt azt is elismeri megjegyzésében, hogy a Talmud alapján írt igen becses paed. cikkeket már közölt a lapban és ezután is fog közölni. Hogy van mégis, hogy ama tanító úr, midőn ujonnan felfedezi a talmud nevelési eszméit, nem vett tudomást az Értesítőben már közölt „igen becses“ paed. cikkekről? *Nem érzi azt sértésnek a lapra és az egyesületre nézve, hogy oly kevés figyelemre méltatják a lapot és az egyesületet?* Ezek után nem tehetek róla, ha viszont nekem az a gyanum támad, hogy Ön ama megjegyzéssel nem az ügynek, hanem dr. Flesch rabbi urnak akart csak szolgálni.

Ön jónak találta, az izr. tanítóképzőnél levő tanári minőségemet is bevonnai a vitába. Én mint magánember szólaltam fel és egy szóval sem árultam el, ki vagyok, mi vagyok. Egy félszogséget, egy kinövést ostromoztam az Egyesület életében — mert a lap az egyesület életét tükrözteti — felmerült jelenségek közt, amit csupán mint az Egyesület egyszerű tagja tettem. Ön most

*) Pláne ha megfordítják a fütykös nyelét.

már egyet fordít a dolgon és azt mondja, hogy hát én képzem ki a tanítókat, tehát tegyek róla, hogy nagyobb legyen a tanítók tudása. Egy füst alatt kijelenti, hogy *Sebő* ur alkalmasint nem az izr. tanítóképzőből került ki. Uram, szerkesztő uram, hol van itt a logika? Én tehetnék arról, amit egy ur elkövetett, akihez soha semmi közöm nem volt? Ámbátor ép úgy megeshetnék, hogy saját növendékeim köréből is indul ki valami ostobaság. És egyáltalán nem bocsátkoztam dinstictiókba: mi növendékünk-e, vagy nem a mi növendékünk, mert hát ez egészen meddő dolog. Még csak azt sem állítom, hogy az én működésem folytán jobban állunk a tanítók héber tudásának dolgában. De arról biztosíthatom szerkesztő urat, hogy a mi növendékeink közt egy sincs, aki nem tudná *eredeti idézetek alapján*, hogy a talmudban nevelési eszmék vannak.

Különben sem tudom, mivel szolgált rá az orsz. izr. tanítóképző intézet, hogy ez ügybe belemártsák. Nincs jogom az intézet nevében beszélni, és nincs az intézetnek az én védelmemre szüksége; de tény az, hogy a héber tantárgyak legalább is foglalkoztatják annyira a növendékek szellemét, mint a zene, melynek papirmaché billentyűire a szerkesztő úr célzást teszen. Az én időmben megesett már, hogy a növendékek önkényt héber kört akartak maguk közt alapítani; lebeszéltem őket róla, mert nem vagyok barátja az egyesületi játékoknak. Megtörtént már az is, hogy egy növendék egy önszerkesztette grammatikát mutatott be nekem, melyet, hogy ki nem adott, talán nekem köszön a világ. Ép úgy lebeszéltem volna *Sebő* urat felfedezésének közzétételéről, ha szándékának megismertetésével engem megtisztelt volna. Előadásokban és szónoklatokban nem szünök meg a leendő tanítókat arra inteni, hogy ne akarjanak készületlenül a nyilvánosság elé lépni, ne akarjanak mások számára szerzők lenni, mielőtt maguk szereztek volna maguknak elegendő tudományt.

Ez az intézetben uralkodó szellem, és nem hiszem, hogy szükséges volna azon változtatni. De feltéve, hogy volna mit javítani, akkor sem én volnék annak végrehajtója. Mert hát hizelgő ugyan rám nézve, hogy Ön azt gondolja, hogy nekem van szavam fölfelé; tény az, hogy fölfelé nagyon meredek az út, még ha puszta szó is csak az, amivel fölfelé akarunk hatolni. A hizelgést én bátran visszaadhatom Önnek; Ön egy hatalmas országos szervezet kellő közepén állva és azt némiképen dirigálva, még sem képes, elismerem sokszor méltányos és igazságos közhasznu követeléseinek érvényt szerezni.

Ön jól tudja, hogy elsőnek álltam be, azok sorában, akik Önt férfias, bátor magatartásáért tisztelni és becsülni tanulták és akiknek jólesett azt a bátor hangot hallani, mihelyt Ön a tanítóság és közvetve az orsz. izr. tanítóképző érdekében felemelt. Hogy nem úgy történnek a dolgok, amint mi, Ön és én, kívánnánk, annak épenséggel nem mi vagyunk az oka. Egy dologról azonban, amit Ön megpendít, t. i., hogy a rabbi- és tanító-képzés között szorosabb legyen a nexus, erről még eddig nem hallottam, és talán jó volna, ha ebbeli véleményét tüzetesen kifejtené.

Ezzel én végeztem, nemcsak jelen cikk tekintetében, hanem az egész ügyre vonatkozólag, amennyiben kijelentem, hogy történjék bármi, én az ügyet magamra nézve befejezettnek tekintem, mindamellet azon kikötéssel, hogy Ön e cikket változatlanul közzéteszi, hogy a dolog tisztázódjék; hisz Ön megteheti rá a lapban az észrevételeit.

Dr. Krausz Sámuel.

Méltóságos Dr. Jókai Mór úr a következő levélben tudatta az elnökséggel elhatározását a nevét viselő alapítványi ösztöndíj odaítélése ügyében:

Nagyságos Kornfeld Gyula úrnak Budapesten.

Mélyen tisztelt Elnök úr!

Az orsz. izr. tanító-egyesület által kijelölt érdemes tanítók közül a hiteles okmányok igazolása alapján legérdemesebbnek találok a 100 koronás ösztöndíjra *Berger Ármin* néptanítót.

Szerény járulékomat idecsatolva, áldást kérve Istentől társulatunk működésére, maradok kiváló tisztelettel

Budapesten, 1900. febr. 6.

igaz hive

Dr. Jókai Mór s. k.

Tek. Kornfeld Gyula úrnak Budapesten.

Kedves Barátom! Mélyen tisztelt Elnök úr!

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a bajai izr. iskolák növendékeinek f. hó 13-án tartott jótékonycélú színi előadása 400 (négy száz) korona tiszta jövedelmet eredményezett, melynek felét: kétszáz koronát az iskolaszék elnökének dr. Bruck Samu úrnak javaslatára és az iskolaszék tagjainak beleegyezésével a zsidó tanítók „árva-alapja“ gyarapítására a holnap nap folyamán lesz szerencsém az Egyesület pénztárosának beküldeni.

A tanító-testület boldognak érzi magát, hogy e csekélységgel gyarapíthatja az árva-alapot és kedves kötelességének ismeri, hogy az iskolaszéknek s kiválóan elnökének, ki a tanítók iránt táplált jóindulatának már oly számos tanujelét adta, e helyütt is hálás köszönetét és elismerését nyilvánítsa.

Fogadja mélyen tisztelt elnök úr nagyrabecsülésem kifejezését.

Baja, 1900. febr. 25-én.

Kész szolgája

Erdős Jakab.

KÖNYVISMERTETÉS.

Az IMIT Évkönyve és bibliafordításának II. része.

Bármelyik fejezetét legmelegebben ajánlhatjuk az olvasónak. Benne talál mindent, amit szeme-lelke megkíván. *Tudományos és magyar.* Magyar talajból nőtt ki és magyar életet mutat be. Ez az, amit legelsőbben dicséretül kiemelünk. Történeti tanulmányai *magyar* hitközségek régi képét mutatják be, társadalmi kérdései a *magyar* zsidóság társadalmát karolják föl és még tudományos részei is nagyobbára magyar költők és írók műveivel foglalkozik. Az ember lapozgatja előre és hátra és gyönyörködik a mű mozaikszerű szépségeiben.

Mindjárt elején *Havass Adolf* közli Petőfi egyes nyilatkozatait a zsidókról, midőn méltatlankodásának ad kifejezést, hogy a pesti nemzetőrség kitörülte a zsidókat lajstromából. Lenkei Henrik, az IMIT egyik estéjén fölolvadásra került „prolog“-ja meleg érzéssel tolmácsolja a magyar zsidó hazaszeretét. Dr. Bacher Vilmos védelmére kél a Kajróban föl talált héber Szirach-nak, szemben Margolouth D. S. és Lévi Izraellel. Nevezett tudósok ugyanis azt szeretnék bizonyí-

tani, hogy a Szirach újabban fölfedezett töredékei csak a középkorban keletkezett fordítások volnának. B. Margolouth-ot czáfolja, Lévi bizonyítékaival pedig még nem foglalkozik, mivel L. maga sem tette még közé azokat. Egy példából azonban B. elég világosan mutatja, mennyire fontos a Szirach héber szövege a görög szöveg megértéséhez, a miből a héber szöveg eredete nyilvánvaló.

Dr. Kecskeméti Lipót a kanaáni bűvész-alakokat vonultatja föl sokféleségükben. Elég alapos, de kissé nehézkes. — Dr. Bloch Henrik a francia forradalom zsidóellenes sajtótermékével foglalkozik. Mintaképei a mi antisemita hírlapjainknak, melyek mindeddig még nem találtak föl új kaptafát. — Dr. Kont Ignác, Eugène Manuelról, az „Université de France“ kiváló zsidó tagjáról mond el érdekes dolgokat abból az alkalomból, hogy a nevezett író ez idén hetvenhatodik évét betöltötte és művei végleges kiadását rendezte. — Acsádi Ignác az egyházi szellem türelmetlen voltából magyarázza a zsidók sanyaru helyzetét a középkorban. Így nálunk is. Állításait érdekes példákkal világítja meg.

Magyar hitközségeink története még mindig szorgalmas buvárokra vár. A megyeházák és egyes főuraink családi levéltárai még igen sok becses anyagot tartalmaznak, mely sok szorgalmas kéz földolgozására vár. Az IMIT igazán szolgálatot tesz tudományunknak azzal, hogy dicséretreméltó buzgalommal mindig egyes monografiák megjelenéséhez segédkezet nyújt és évkönyveiben is a magyar hitközségek multját ássa ki. Most is három ilyen hő tanulmány látott napvilágot évkönyvében.

Pollák Miksa a nagymartoni zsidó hitközség védelmi levelét közli. Nagymarton már a XIV. században bír zsidó lakossággal, de jelentékenyebb szerepre csak a XVII. század óta emelkedik. Helyzetök II. és III. Ferdinánd, továbbá I. Lipót uralkodása alatt kétségbeejtő. Esterházy Pál, Magyarország nádora alatt helyzetük javul. Azóta egész 1800-ig az Eszterházy-család minden majoreszkója megerősíti a nádor védelmi levelét. Igen sokat szenvednek a kuruczoktól, kik egy-egy zsidót elfognak, akit azután a hitközség mindig kiváltani kényszerült.

Dr. Krausz Samutól zsidó kéziratokat is sejtett Mátyás király híres Corvinái között. Olyan kéziratról emlékszik meg, a melyből bebizonyul, hogy Magyarországon is lehettek hitviták.

Dr. Büchler Sándor, De Judae című cikk, az 1790/91. országgyűlés zsidókra vonatkozó részét ismerteti. Az országgyűlésen hozott határozatokból kiérzik a francia forradalom gondolkodása, de egyes városok, különösen Nagy-Szombat és Pest e törvények ellen fölírtak.

Dr. Schwarcz Gábor a horvát zsidókról és községi életökről számol be.

Társadalmi cikkeiből kiemelendők *Székely Ferencz*: Számok és tanulságok. A magyar zsidókat a földművelésre szeretné szoktatni. Dr. Mezey Ferencz *A közalap aktáiban* a milleniumi közalap vagyoni mérlegét állítja össze s egymást elmond a mármaroszi zsidók elmaradottságáról, a melyen csakis iskolák alapításával lehetne segíteni.

Rendkívül érdekesek Hazai Hugó *Szombati imádságai*. Bevezetésül egy kis történelmi visszapillantást vet a szerző, aztán bemutatja imáikat. Magyar nyelven írott költemények péntek estére, szombat délre stb. Gyakoriak a zsoltárok imakönyveikben, a mennyiben egyes zsoltárfejezeteket naponta szoktak imádságként elmondani. Van közöttük Eszter bőjtjére esdeklés, purimra nóta, a három főünnepről s a „Héhetek zsengéinek ünnepéről“. Szerző óhajtaná, ha e könyvet nyomtatásban kiadnák.

Szépirodalmi tanulmányokat irtak Dr. Heller Bernát *Tompa Mihály, az evangelium és az agada*-ban kimutatja, hogy Tompa „Jézus és a nép“ című költeménye akaratlanul találkozik egy Aba Thachnáról szóló agadai elbeszé-

léssel. — Dr. Eisler Mátyás, Apáczai Cseri János héber tanulmányairól értekezik és számos értekezéséből kimutatja héber ismeretei bőségét.

A zsidó vallásos érzést bonczolgatja Blau Lajos „Vallásunk jelenéről és jövőjéről“ cz. cikkében. Fölveti a kérdést, hogy mért hanyatlott annyira utolsó időben a valláshoz való ragaszkodásunk. Úgy találja, hogy a hitéleti átalakulás, melyen a zsidóság az utolsó században keresztül ment, nem kedvezett a gyakorlati vallásosságnak. De ezen jelenség nem új a világtörténelemben. Az európai renaissance is együtt járt a vallás hanyatlásával. A harc a vallás és a kultúra közt régi keletű. Már Philo is igyekezett azok egyesítésére. S tény, hogy eszméink még ma is élnek a művelt nemzetek fölfogásában. Kölcsey azt mondja, hogy a zsidó vallás a filozofiai elmét is kielégíti. Kanon szerint pedig a zsidó vallás a hit minimumát követeli és éppen azért összeegyeztethető a raczionalizmussal. Mi nem metafizikai gondolkodás útján jutottunk igazságainkhoz, hanem népünk lelkéből fejtettük ki azokat. A zsidóság világtörténeti feladata is abban áll, hogy inkább példák, mint tanítások által hasson.

Dr. Stein Lajos az optimistikus fölfogást mutatja ki a zsidó vallás eszméiben. Az jut benne kifejezésre, hogy élet és küzdelem árán tökéletesíthető az emberiség. Innen van, hogy messiási felfogása is a jövő boldog népét rajzolja le, ellentétben a régi pogány fölfogással, hol az „arany kor“ a múltban volt. Állításait sok példával világítja és bizonyítja.

Végére hagyjuk a szépirodalmi részeket. Itt neveket említünk csak: Ágai A. Régi Naplók; Dr. Klein Mór: Két vers (Fordítás); Perényi Adolf: A legbecsebb (vers); Hermanné Politzer Berta: Szarvas Mór úr és neje; Telkes Béla: Mózes árnyéka (vers); Gerő Attila: Fiamhoz (vers); Feleki Sándor: Az öreg doktor (vers).

Dr. Meller Simon: A budapesti új zsidó templomról írván, azt találja, hogy zsidó templomnál legalkalmasabb a renaissance styl. A tervek birálgatása között azon véleményének ad kifejezést, hogy a modernebb építési mód a templomoknál is alkalmazható volna.

Az IMIT ez idén adta ki bibliai fordításának 2. részét: az első prófétákat. A fordítás Dr. Bacher Vilmos és Dr. Krausz Sámuel műve, magyarságát Dr. Bánóczi József bírálta fölül. Örvendünk, hogy rövid idő múlva olyan teljes bibliát kapunk kézhez, melyet zsidó tudósok fordítottak. A fordítás értékéről mindenki a legjobban úgy győződhetik meg, ha elolvassa. Megérdemli.

Budapest.

Dr. Frisch Ármin.

T E M E T Ő.

Willheim Frigyes

1812—1900.

Mint nyugalmazott tanító halt el f. év február 4-kén Hódmező-Vásárhelyen. Engedje meg tek. Szerkesztő úr, hogy e kiváló férfiú érdemét becses lapjában én méltassam, leginkább azon jogon, hogy magam is az elhunyt tanítványa voltam.

Mindinkább fogynak a hazai zsidó tanítói kar ama alakjai, kik a zsidó tudomány emlőin fölnevelkedtek, önképzés útján a legszélesebb tudás birtokába jutottak el, de soraikban alig volt valaki, ki e tekintetben *Willheim*

Frigyest fölülmulta volna. Nem sokan ismerték, nem sokan méltányolták rengeteg tudását, mert egész életében irtózott a szerepléstől, de a kiknek megnyilatkozott — és ezek sorában a hazai zsidóság hallhatatlan nevű férfiai állanak — bámulói voltak az ő határtalan ismeretkörének. A magyar és német nyelven kívül alaposan értette a latint, de még jobban a görögöt. (Mi, pajkos gyermekek magunk között nem is hívtuk másképp, mint: „a görög“.) A modern nyelvek közül szóban és írásban birta és oktatta a francia és angol nyelvet, de legjobban szerette az olaszt. Azonban rendkívüli klasszikus és modern műveltsége daczára, az ő legkedvesebb tanulmánya, melynek ideje tulnyomó részét szentelte, a héber tudomány volt és pedig a talmud épen oly mértékben, mint a zsidó tudomány többi ágai: a héber nyelvtan és exegesis.

Ama férfiak sorában, kikkel tudományos levelezésben állott és kik a legnagyobb elragadtatással és méltánnyal nyilvánkoznak tudásáról, nem kisebbek állanak, mint *Löw Lipót*, *Zipser Mayer*, *Elia Della-Torre*, *Kohut Sándor*, *Löw Immánuel* stb.

Willheim Frigyes *Nyitrán* született 1812 vagy 1813-ik évben. Apja, ki maga is ismerője volt a talmudnak, bevezette őt a héber tudomány elemeibe, 12—13 éves korában már *Pozsonyban* volt Szofer Mózes iskolájában, három év múlva az *óbudai jesivának* volt egyik legszorgalmasabb tanulója. Itt azonban a modern ismeretek már oly mértékben vonzották, hogy szigorúan vallásos apja nézete szerint rabbi már nem lehetett. Miután három évig az óbudai „Israel. deutsch-ungarische“ iskolát látogatta, nevelőnek ment. Tatán és Nagykőrösön nevelősködött több előkelő családnál, kik ma a főváros társadalmában visznek előkelő szerepet.

Tanítói képességét 1853. szeptember 26-ikán nyerte a cs. k. pesti tanítóképzőben és még ugyanazon évben megválasztották tanítónak Hódmező-Vásárhelyen, hol harmincz évi épen oly odaadó, mint eredményes működés után nyugalomba vonult. E nyugalom évei azonban reá nézve a folytonos munka idejét jelentették. Eltekintve a magántanítástól, egész nap, de még éjjel is olvasott, tanulmányozott és jegyzeteket irt. Utóbbi éveiben délelőtt csak talmudikus dolgokkal foglalkozott, de délután a modern irodalom került sorra. Bámulva láttam, midőn két évvel ezelőtt meglátogattam, hogy a 86 éves aggastyán a legnagyobb érdeklődéssel olvassa a francia és angol irodalom legújabb munkáit és azokról a legnagyobb határozottsággal mond találó és szakszerű ítéletet és feszült érdeklődéssel várta a „Revue des deux mondes“ füzeteit. A mindenféle nyelvű folyóiratok egész halmaza feküdt körötte, melyeket fia, a hitközség jelenlegi elnöke, járatott számára.

Annak idején szorgalmas munkatársa volt a „*Benchananja*“-nak, sokat fordított olaszból az akkori élénk Olasz-zsidó irodalomból, főleg Della-Torre műveiből, kivel belső viszonyban állott.

Utóbbi éveiben különös előszeretettel foglalkozott *Löw Lipót* hátrahagyott műveivel, melyeket a nagy rabbi fia adott ki. Jegyzeteit *Löw I.* a hátrahagyott művek utolsó kötetében tette közzé. Hagyatékában maradt tudományos iratait és jegyzeteit fia fogja rendezni és kiadni, mivel bizonyára nem csupán az apának állít méltó emléket, de a tudománynak is kiváló szolgálatot fog tenni.

Mint tanító és mint ember a legritkább, a legtökéletesebb jellemek közé tartozott. A kötelességteljesítésnek, a tudománynak és a vallásnak élt csupán. Ezért Isten gazdag jutalmat adott neki a földi életben s bizonyára kétszeres lesz jutalma ott fönnt. Legyen áldott emlékezete!

Losoncz, 1900. február 25-ikén.

Dr. Vajda Béla,
rabbi.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Az IMIT „Folklore bizottsága“ kérdő-íveket bocsát ki oly célból, hogy a magyarországi zsidóság néprajzi felvételét eszközölhesse. A kérdőíveken feltüntetett kérdésekre a hitk. jegyzőkön kívül leginkább tanítóink szolgálhatnak kellő felvilágosítással, miért is azon kéréssel fordulunk lapunk tanító-olvasó-közönségéhez, hogy az itt közölt kérdésekre lehetőleg pontosan adják meg a kívánt felvilágosítást. Az IMIT titkári hivatala (VII., Nefelejcs-u. 56.) kívánatra nyomtatott kérdőívekkel szívesen szolgál, melyre a válaszok ugyanoda f. évi május 1-ig beküldendők. A kérdések a következők

1. *Eredet.* Mióta laknak zsidók az illető községben? Honnan vándoroltak oda az első zsidó családok s mely vidékről szaporodott azóta leginkább a zsidó lakosság? Vannak-e a bevándorlásnak okirattal vagy szójhagyományyal támogatható bizonyítékai?

2. *Nyelv.* Milyen nyelven beszél a község zsidó lakossága: a) egymás közt, otthon a családi körben; b) a más felekezetű lakossággal érintkezve? Ha a zsidóság nyelvének dialektikus színezete van, meg kell jelölni, hogy milyen: zsidós-német, lengyel vagy spanyol zsidó jargon, vagy talán más keveréknyelv. Ha a felelő kedvvel foglalkozik a zsidóság nyelvével, gyűjtsön minél több összefüggő szöveget (elbeszélést, tréfát, adomát stb.) a kiejtés hű feltüntetésével. Gyűjtse össze a jargon jellemző sajátosságait, minél több példával megvilágítva. Lehetőleg teljesen összegyűjtendő: a jellemző családi és egyéni nevek, a gúnynevek (egymás közt; más felekezetűekkel szemben és viszont); továbbá a szólások (köszöntések, szidalmak, tréfás mondások, egyes jellemző kifejezések), közmondások. A nyelvi anyag, ha elég gazdag, külön is beküldhető a község megjelölésével.

3. *Ritus.* Milyen ritust követ a zsidó lakosság askenázi, szefárd vagy pedig kevert ritust? Milyen az egyházi szónoklat nyelve? Ha magyar, mióta az?

4. *Babonák.* Összegyűjtendő az illető község zsidósága körében elterjedt babonák és babonás cselekedetek, lehetőleg híven feljegyezve saját szavaikat. A babonák vonatkozhatnak állatokra s más természeti jelenségekre is és gyakran összefüggnek a mindennapi élet cselekedeteivel. Ide tartozik a varázslás, időjóslás és egyéb babonás jóslás is. — Álmok magyarázata és a velük összefüggő babonák.

5. *Szokások.* Melyek az illető zsidóság feljegyzésre érdemes szokásai? Ilyen érdekes szokásokat megfigyelhetünk a mindennapi élet legkülönbözőbb alkalmakor. Figyelembe veendő különösen a születés, névadás, gyermeki élet, gyermekjátékok, mulatságok, eljegyzés, menyegző, betegség, haláleset, temetés, halálozás évfordulója. Ünnepi szokások otthon és a templomban. Részletesen leírandó az illető szokás; a cselekedeteket kísérő szavak híven feljegyzendőek.

6. *Költészet.* Van-e az illető zsidóságnak sajátos költészete? Népdalok (lehetőleg dallamukkal együtt irandók le), purimdalok, gyermekversek, bölcsődalok, jargon-imák, adomák, masal, lácza. Vannak-e magyar nyelvből jargonra fordított költemények? Továbbá mondák és regék, gyermekmesék, állatmesék, szellemekről és ördögökről szóló mesék, helyi mondák. A népköltészet e termékeinek minél pontosabb és teljesebb összegyűjtését kérjük, mindig ügyelve a szöveg hű és pontos feljegyzésére. (Egyes értékesebb gyűjtések kiadásáról az IMIT igazgatósága esetleg külön is gondoskodni fog.)

7. *Tárgyi néprajz.* Kérjük az illető zsidóság körében használatos néprajzi tárgyak leírását. Ide tartozik a népviselet (ruházat), házi berendezés, sajátos

bútorok és szerszámok, játékszerek. Kérjük a sajtóságos ételek felsorolását is, lehetőleg készítésük módjának leírásával. A néprajzi tárgyak egy-egy jellemző példányának beküldését is szívesen fogadjuk. Érdekesebb és fontosabb tárgyak beszerzéséről vagy lefényképeztetéséről az IMIT igazgatósága alkalom adtán gondoskodni fog.

Egy nemes tanítóbarát. Néhány rövid sorban megemlékeztünk mult számunkban a J.-apáti dicső hitközségről, melynek jeles vezetői mellett a búr vezérek csak Kismiskák, mert miglen Ladysmith körülzárt lakóinak legalább lóhuspecsenye jutott, az apáti tanítónak bizony czipője talpát sem ránthatta volna ki ebédre tanítóné asszonyom, nem lévén már a sok nyomoruság után a tanító úrnak még lábbelije sem. De Isten nem hagyja el a nyomorultakat. Az *Aufrecht és Goldschmied* jeles könyvkereskedő cég főnöke, *Goldschmied* Bernát úr, ki éveken át szintén a zsidó tanító nem mindig mézes kenyerét ette, levelet intézett szerkesztőségünkhöz, hogy teremtsük Budapestre az illető urat és ha megfelelő képességgel bír, utazói minőségben fogja alkalmazni. Egyesületünk elnöksége sürgönyileg utalványozta a szükséges utiköltséget és nagy meglepetésünkre az apáti tanítóban, ki hideg télen, de nyári kabátban köszöntött be hozzánk, egy igen rokonszenves nagymiveltségű úri embert tanultunk megismerni, ki most *Goldschmied* úr költségén tanulja az üzlet csinját-binját, hogy nemsokára mint utazó szép keresethez jusson. Kötelességünknek tartjuk, hogy *Goldschmied* úrnak volt kollégánknak, együletünk pártoló tagjának nemes eljárásáért e helyen egyesületünk nevében hálás köszönetet mondjunk.

Halálozás. A N.-bittsei izr. hitközségnek negyven évig hú tanítója, *Weinberger* József, kit nagy érdemei elismeréseül hitközsége a rabbiszékbe ültetett, melyet halála napjáig betöltött, jobblétre szenderült. A megboldogult nemcsak az ifjuságnak, de a felnőtteknek is mintaképül szolgált, mert egész életén keresztül nemes czélok szolgálatában küzdött és fáradott. Temetése a hitközség nagy részvéte mellett történt. A zsidó tanítóságnak becsületet szerzett s méltán megérdemli, hogy kegyelettel emlékezzünk meg róla. Nyugodjék békével!

Templomi beszédek. Főtiszt. Dr. *Löw* Immanuel, szegedi főrabbi, a hirneves prédikátor, ki a templomi szószéken prófétai ihletséggel hirdeti és magyarázza a szent Igét, összegyűjtött beszédeit, számszerint 60-at, sajtó alá bocsátja és 35—40 ívre terjedő kötetben fogja kiadni azokat. Tanítók 2 koronáért kapják e nagybecsü kötetet, ha az előfizetési árt f. é. márczius hó 15-ikéig a szerző kezeihez juttatják. A magyar zsidóság, de első sorban a magyar zsidó tanítóság nagy hálával tartozik a nagynevü rabbinak, hogy szellemi termékeinek legjavát a közjavára bocsátja. Bizonyynyal becsesebbnél-becsesebb szellemi kincsek élvezetéhez jut *Löw* Immanuel beszédeinek minden olvasója és így nem kell hangoztatnunk, mily kívánatosnak tartjuk, hogy e beszédeket minden zsidó tanító megszerezze, melyeknek különben is számos alkalmakkal nagy hasznát vehetik.

Ózer Zsigmond jubileuma. A következő sorokat vettük:

Meghívó. Az országos izr. tanítóképző-tantestülete egy nagyérdemű, kitünő tagjának ritka jubileumát ünnepli. Épen *ötven éve*, hogy *Ózer Zsigmond* a felekezeti tanügyet szolgálja s f. é. márczius 18-án d. e. 11 órakor a pesti izr. hitközség dísztermében (VII., Sip-utca 12) megüljük ez emlékezetes évfordulót, bizonyára oly módon, a mely *Ózer Zsigmond*hoz, az intézethez és az üggyhöz egyaránt méltó lesz. Hogy e napon minél többen velünk együtt ünnepelhessenek, bátor vagyok ez úton a zsidó iskolákat és tanítókat, összesen és egyenként igaz tisztelettel meghívni.

Bánóczi József
az orsz. izr. tanítóképző ig.

Az IMIT eddig megjelent kiadványait egyetemi hallgatóknak, tanítóknak, szeminaristáknak és praeparandistáknak olcsóbban adja — és pedig: *Évkönyv* 1895: 60 kr., 1896: 80 kr., 1897: 80 kr., 1898: 80 kr., 1900: 1 frt 20 kr. *Soproni történet*: 1 frt, *Philo*: 30 kr., *Talmudi Életszabályok*: 20 kr., *Szentírás I. k.*: 1 frt, *Szentírás II. k.* 1 frt. — Egy forintot meghaladó megrendelésnél a postaköltséget a társulat fedezi. — Fordulhatni a társulati titkárhoz: VIII., Röck Szilárd-utca 26 sz.

Eljegyzés. *Pintér* Zsigmond fővárosi községi tanító tagtársunk, eljegyezte *Felsner* Katinka kisasszonyt. A jegyespárnak gratulálunk.

Az érdem elismerése. Klauber János kartársunkat, a régi zsidó tanítógárda egyik érdemekben gazdag tagját, kecskeméti hitfelei részéről az a kitüntetés érte, hogy beválasztották a hitközség képviselőtestületébe. Klauber János tudunk szerint nem kevesebb mint 35 év óta működik áldásosan Kecskemét város iskoláiban. Még mikor az ottani felekezeti iskola virágzásának korát érte, hívta meg őt a hitközség, mikor pedig 1875-ben a szép multu iskola beolvadt a községi iskolákba, ő is a városi tanítótestületnek lett tagja s ezen minőségben szolgálja Kecskemét város tanügyét mind e napig. A hitközség régi tanítója érdemeit honorálván, megtisztelte régi alkalmazottját, de maga-magát is, midőn nemes gondolkodásának ily szép tanujelét adta.

Meghívó. Kaufmann József kartársunk ezen uton meghívja a t. kartársakat *Irén* leánya esküvőjére, a mely f. hó 18-án d. e. 11 órakor a dohány-u. templomban lesz Gerőfi Bernát építőmester urral Krompachról.

Fogadja a t. kartárs legszívélyesebb szerencsekívánatainkat.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. V. Pozsony. Szívesen közöltük volna egész terjedelmében, ha kellő időben beküldi, így elkésve csak önre való tekintettel tettünk róla említést.

S. V. Mágocs. Önnek teljesen igaza van, midőn kérelmünk daczára Dr. Krausz tanár úr cikkére, mint megtámadott fél, beküldött válaszában közzétételét sürgeti. De másrésről nekünk is igazunk van, midőn önt válaszában visszavonására kértük, mert ha az ön választát közöljük, ugyanazon jogon mások is igényelhetnék, hogy soraiknak helyt adjunk, melyeket különböző oldalokról a támadó cikk ellensúlyozására szerkesztőségünkhöz beküldtek. Nem féltjük ugyan lapunkat, ha néha-néha egy kis parázs-vagdalkozás színhelyévé válik, de ez esetben oly nagyarányu polémia keletkezne, ha a Dr. Krausz cikkére érkezett válaszokat közölnők, hogy egy-letünk közlönyét ily nagyarányu vívóteremmé berendezni nem áll módunkban. Bizza tehát kedves fiatal barátom ügyét a szerkesztőre. Egy-két *lapos vágás* ide is, oda is, — szűnni nem szabad — az ellenfelek kibékülnek és szent a barátság!

Pályázat.

A nagy-megyeri (Komárom m.) aut. orth. izr. hitközségi VI. osztályu iskolájánál elhalálozás folytán a főtanítói állás betöltendő. Fizetés 1100 korona és az iskolaépületben természetbeni lakás. Pályázók családi állásukat, képességüket, szigorú vallásos, erkölcsös előéletüket hiteles okmány-másolatokkal tartoznak igazolni. A pályázatok alulirothoz legkésőbb f. é. márczius hó 31-ig adandó be. Kívánatra kötelesek a pályázók próbaelőadásra megjelenni. Az utiköltség csak a megválasztottnak térítettik meg egyezség szerint. Az állás elfoglalásának ideje hasonlóképen egyezség szerint.

Csech Ignátz, izr. iskolaszéki elnök.